

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ ІМ. С. І. ЮРІЯ

*До 60-річчя
Західноукраїнського
національного університету*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць

ТЕРНОПІЛЬ
2025

Випуск 5

Збірник наукових праць

Випуск 5

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Крисоватий А. І. – д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Кириленко О. П. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ;

Горин В. П. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ;

Лободіна З. М. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ;

Ткачик Ф. П. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ.

*Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні
кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ
(протокол № 6 від 25 листопада 2025 р.).*

Фінансове забезпечення сталого розвитку: збірник наукових праць. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. Випуск 5. 192 с.

Коло проблем, які висвітлюються у збірнику, пов'язані з розробкою основних напрямів фінансової політики держави, реформуванням складових фінансового механізму та фінансової системи, удосконаленням управління фінансами на макро-, мезо- і макрорівнях. Висновки та рекомендації мають вагомим теоретичне значення і можуть бути використані при написанні наукових статей, курсових та дипломних робіт, проведенні інших форм наукових досліджень.

УДК 336

За редакцію, зміст і достовірність даних, а також встановлення фактів плагіату матеріалів, розміщених у збірнику наукових праць відповідальність несуть автори та наукові керівники.

ЗМІСТ

<i>Блащизин Сергій</i> КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ.....	6
<i>Васильчук (Рибачук) Ірина</i> СТРИМУЮЧИЙ ФАКТОР ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ЧОМУ ГАЛЬМУЄТЬСЯ ЗРОСТАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	9
<i>Гусак Софія</i> КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ АДМІНІСТРУВАННЯ АКЦИЗІВ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	11
<i>Двуліт Зоряна</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНИХ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	13
<i>Кавара Вікторія</i> СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ.....	16
<i>Кізима Тетяна, Салабан Галина, Гавчик Тетяна</i> НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВИБОРІВ: СУТНІСНО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	19
<i>Кізима Тетяна, Стефанко Вікторія</i> ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ РЕГІОНІВ.....	22
<i>Кізима Тетяна, Фундигус Сергій</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОННИХ ВИТРАТ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ.....	26
<i>Мельник Надія</i> ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	30
<i>Коваль Світлана, Сидор Тарас</i> ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	33
<i>Перцева Катерина</i> КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ДЕЛІКТАМ.....	36
<i>Сень Оксана</i> РЕАЛІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ГРОМАД У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.....	38
<i>Тесунова Анна</i> ТЕНДЕНЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ.....	43
<i>Ткачук Олена</i> СУТНІСТЬ ТА СУСПІЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ	49
<i>Золота Галина</i> ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРІВ У ПІДТРИМАННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	54
<i>Коломийчук Наталія, Вовканич Юрій</i> ОЦІНКА СТАНУ ДЕРЖАВНОГО ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ В УКРАЇНІ.....	57
<i>Марцінів Христина</i> СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ....	62
<i>Чіпак Дмитро</i> ІНСТИТУЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЇ.....	64
<i>Павлюк Андрій</i> ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І УПРАВЛІННЯ.....	70
<i>Коваль Світлана, Палюх Владислав</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА РАХУНОК ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ.....	73

<i>Вишинський Мирон</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ.....	77
<i>Мартиновський Олександр</i> ПРАГМАТИЗМ НАДАННЯ МИТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	79
<i>Ковалевський Павло</i> ПОВЕДІНКОВИЙ ВИМІР ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ.....	81
<i>Шарий Павло</i> СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ.....	84
<i>Климів Уляна</i> ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	86
<i>Романів Ольга</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РУХУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	90
<i>Чижмарь Анастасія</i> ПОГЛИБЛЕННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	92
<i>Шевчук Антон, Кучмії Мар'яна</i> СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БАЗИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	96
<i>Гевко Павло</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ.....	98
<i>Горин Володимир, Островська Любов</i> РИНКОВА ПІДСИСТЕМА ЗЕЛЕНИХ ФІНАНСІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	103
<i>Кириленко Ольга, Малиняк Роксолана</i> РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМУВАННЯ.....	110
<i>Плецан Сніжана</i> ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ.....	113
<i>Дячук Олександр</i> НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ РИЗИКАМИ.....	117
<i>Кізіма Андрій, Руцький Олександр, Гордов Олег</i> ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	119
<i>Ткачик Федір, Пащак Ростислав</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	123
<i>Сидор Ірина, Гудусь Юрій</i> ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	126
<i>Кириленко Ольга, Каленюк Ігор</i> РИНОК ВУГЛЕЦЕВИХ КВОТ ЯК ДОДАТКОВЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	130
<i>Косс Сергій</i> ТРЕНДИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ МИТНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ В УКРАЇНІ.....	133
<i>Наконечний Володимир, Лісницький Віктор</i> ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ ДОХОДІВ ДО 2030 РОКУ.....	135
<i>Шептак Андрій, Сорока Михайло</i> ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЄС: СТАНДАРТИ ТА ДИРЕКТИВИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ПРАВИЛА ФУНКЦІОНУВАННЯ СПІЛЬНОГО РИНКУ.....	137

<i>Луцик Анатолій, Вакуліч Іван</i> ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	139
<i>Врубель Юлія, Матляк Анастасія</i> ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ І БІЗНЕСУ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ.....	141
<i>Тимошик Анастасія, Фурда Діана</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УЧАСНИЦЬКОГО БЮДЖЕТУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ.....	145
<i>Барковська Діана</i> ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ТА УПРАВЛІНСЬКА ПАРАДИГМА БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ.....	149
<i>Горин Володимир</i> ЦИФРОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПІДВИЩЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ.....	151
<i>Турчак Олександр</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ВОЄННИХ РИЗИКІВ.....	155
<i>Кубацький Іван</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ.....	161
<i>Сильвестер Павло</i> ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ТА ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ.....	165 170

Іван Кубацький
студент гр. ПОФГм-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Науковий керівник: к. е. н., доцент Світлана Коваль

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Оцінювання рівня фінансової грамотності населення є важливою складовою формування ефективної фінансової політики держави та розвитку фінансового ринку. У сучасних умовах цифровізації економіки, поширення нових фінансових продуктів і послуг, а також зростання ризиків фінансового шахрайства особливого значення набуває систематичний моніторинг фінансових знань, навичок і поведінкових практик громадян. Такий моніторинг дає змогу визначити рівень обізнаності населення щодо управління власними фінансовими ресурсами, виявити проблемні аспекти фінансової поведінки та сформувані обґрунтовані напрями підвищення фінансової грамотності.

Моніторинг фінансової грамотності населення передбачає систематичне збирання, узагальнення та аналіз інформації щодо фінансових знань, установок і поведінкових моделей громадян. Основною метою такого моніторингу є виявлення рівня фінансової обізнаності різних соціально-демографічних груп населення, визначення основних тенденцій фінансової поведінки та формування інформаційної бази для розроблення ефективної політики фінансової освіти. На основі отриманих результатів державні органи, фінансові установи та освітні інституції можуть формувати відповідні програми підвищення фінансової грамотності, спрямовані на різні категорії населення.

У міжнародній практиці для оцінювання фінансової грамотності застосовуються різноманітні методи дослідження. Найбільш поширеним інструментом є проведення соціологічних опитувань, які дозволяють отримати інформацію про рівень фінансових знань, ставлення до фінансових ризиків, довіру до фінансових установ та особливості фінансової поведінки населення. Результати таких опитувань часто використовуються для розрахунку інтегральних індексів фінансової грамотності, що забезпечує можливість порівняння рівня фінансової обізнаності між різними країнами або регіонами [4].

Основним концептуальним підходом, що визнаний на міжнародному рівні та використовується більшістю розвинених країн (включаючи Україну в межах досліджень НБУ), є методологія «Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)» [1], в основу якої покладено три основні складові і загальний індекс фінансової грамотності базується на трьох компонентах (рис. 1). Рівень фінансових знань оцінюється через здатність респондента розуміти базові економічні явища та процеси. Методологія ОЕСР передбачає тестування за сімома ключовими напрямками: розрахунок відсотка, вплив інфляції на купівельну спроможність, розуміння концепції складних відсотків, зв'язок між ризиком та

доходом, диверсифікація інвестиційного портфеля та сутність кредитних зобов'язань [1].

Рис. 1. Базові компоненти оцінки індексу фінансової грамотності населення
Джерело: узагальнено автором за [1]

Фінансова поведінка вважається найбільш критичним компонентом, оскільки відображає здатність застосовувати знання на практиці. Моніторинг фокусується на таких аспектах: ведення сімейного бюджету, здатність до активного заощадження (незалежно від суми), раціональність здійснення покупок, своєчасність оплати рахунків та використання консультацій фахівців перед вибором фінансового продукту [5].

Фінансові установки (ставлення до фінансових питань) – відображають психологічну готовність до довгострокового планування. Оцінка проводиться за шкалою Лікерта, де респонденти висловлюють згоду чи незгоду з твердженнями щодо пріоритетності сьогоденного споживання над майбутніми накопиченнями. Це дозволяє визначити часовий горизонт планування індивіда [1].

Алгоритм обчислення індексу фінансової грамотності ґрунтується на систематизації відповідей учасників опитування на репрезентативний перелік запитань, що дозволяє не лише кількісно визначити зазначений показник, а й здійснити комплексну оцінку супутніх детермінант, таких як рівень фінансової інклюзії та стан матеріального добробуту населення (табл. 1).

Таблиця 1

Компоненти індексу фінансової грамотності [2]

Блок	Позиції	Кількість балів (max)	Кількість балів (min)
Знання	Розуміння вартості грошей у часі; вміння розраховувати прості та складні проценти; розуміння відсотків за кредитом; усвідомлення ризиків високої дохідності; розуміння впливу інфляції; диверсифікація вкладень.	7	5
Поведінка	Ведення особистого бюджету та контроль витрат; встановлення довгострокових цілей; користування фінансовими послугами; заощадження та інвестування; вміння розв'язувати фінансові проблеми.	9	6
Ставлення	Орієнтація на майбутнє та створення фінансової подушки безпеки.	5	3
Разом		21	14

Запропонований методологічний підхід розроблений для застосування у загальнонаціональному масштабі та передбачає можливість глибокої диференціації отриманих даних. Зокрема, вона дозволяє класифікувати домогосподарства за критеріями віку, територіальної приналежності, ступеня опанування цифрових технологій та рівня середньомісячних доходів. Структура інструментарію побудована таким чином, щоб верифікувати передусім базовий рівень фінансової підготовки, який є мінімально необхідним для безпечного функціонування індивіда в сучасних економічних умовах.

Для прикладу, в загальнонаціональному опитуванні з питань фінансової грамотності, котре було проведено у грудні 2018 р., взяли участь 2007 українців віком від 18 до 79 років [3]. Таке опитування проводилось в Україні втретє, два попередні було проведено у 2010 р. та у 2017 р. Для відповідності формату ОЕСР запитання анкети 2018 р. було дещо змінено порівняно з попередніми опитуваннями. Крім того, у 2018 р. взято іншу вибірку населення. Так, у 2010 р. були опитані лише мешканці великих міст, у 2017 р. опитування охопило мешканців міст і сіл, але лише тих, котрі користувалися хоча би однією фінансовою послугою. Тому, результати опитування 2018 р. було не доцільно порівнювати з результатами минулих опитувань, однак дало можливість порівняти результати з іншими країнами. У серпні 2021 р. проведено аналогічне опитування, якому прийняли участь 2040 наших співвітчизників віком від 18 до 79 років [1]. Отримані результати дало можливість обчислити індекс фінансової грамотності, порівняти показники з результатами інших країн та із дослідженням, проведеним в Україні у 2018 р. [1].

Таким чином, методика оцінки рівня фінансової грамотності населення базується на комплексному використанні статистичних, соціологічних і аналітичних методів дослідження. Їх застосування дає змогу не лише визначити поточний рівень фінансової обізнаності громадян, а й оцінити тенденції його змін у часі, виявити ключові проблеми у сфері фінансової поведінки населення та сформулювати ефективні напрями державної політики щодо підвищення фінансової грамотності. У свою чергу, систематичний моніторинг цих показників сприяє підвищенню фінансової стійкості домогосподарств, розвитку фінансового ринку та зміцненню економічної стабільності суспільства.

Список використаних джерел:

1. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні / Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». 2021. URL: https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/Financial-Literacy-Survey-Report_June2019_ua.pdf
2. Терещенко Г. М., Шелудько Н. М., Версаль Н. І., Шаповал Ю. І. Підвищення фінансової грамотності і фінансової інклюзії домогосподарств у контексті розвитку небанківського сегмента фінансового сектору. *Освітня аналітика України*. 2021. № 5 (16). С. 32–50.
3. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні / Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». 2019. URL:

https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/Financial-Literacy-Survey-Report_June2019_ua.pdf

4. Методика викладання фінансової грамотності: навч. посіб. / Т. О. Кізима, В. В. Письменний, С. Л. Коваль [та ін.]; за ред. Т. О. Кізими. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. 200 с.
5. Сидор І. П., Коваль С. Л. Потенційні можливості зростання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні та їх вплив на рівень життя населення. *Регіональна економіка та управління*. 2019. № 3 (25). С. 92-96. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/b7699082-3c75-412f-b163-2a854259dfc8>